

Illustrasjonsfoto: Unsplash

Ny forskrift om opptak til høyere utdanning

Varslede endringer i realfagspoeng, fagkrav og andel studenter som tas opp basert på førstegangsvitnemål kan ha innvirkning på hvor mange som velger realfag i fremtiden.

I disse dager har Kunnskapsdepartementet ute en høring på forslaget til ny forskrift om opptak til høyere utdanning [1], med høringsfrist 18. juni 2025. Etter ganske mange innspill i de innledende høringsrundene, har departementet landet på et forslag som viderefører hovedtrekkene fra det opptaksreglementet vi har i dag. Men for oss som er opptatt av realfag, og spesielt fysikk, er det tre sentrale poenger vi skal legge merke til, nemlig realfagspoengene, endring i fagkravene for opptak til realfaglige studier, og andelen studenter som tas opp basert på førstegangsvitnemål*.

Realfagspoengene

Vi ser på realfagspoengene først. I dagens system får hver elev en poengsum basert på karakterene i alle fag fra videregående skole samt tilleggspoeng. Karakterpoengene er gjennomsnittet av alle karakterene ganget med 10. Med dagens modell kan en elev få maksimalt 4 tilleggspoeng for å velge realfag. De fordeles slik at alle de forskjellige realfagene gir 0,5 poeng per fag, med unntak av fysikk 2 og matematikk R2, som begge gir 1 poeng. Poengene er ment for å kompensere for at det er vanskeligere å få gode karakterer i realfagene.

*Førstegangsvitnemål er det vitnemålet en elev har rett etter videregående skole. Dette vitnemålet kan brukes til å søke til høyere utdanning de 3 første årene etter avsluttet videregående skole. Forutsetningen er at de ikke legges til nye fag eller forbedres karakterer på noen av de eksisterende fagene. Dersom det er lagt til fag, forbedret karakterer eller det er mer enn 3 år siden vitnemålet ble skrevet, omdannes det til et ordinært vitnemål.

Med dagens system [2] kan en karakterberegning se ca. slik ut:

Du har 26 tellende karakterer på vitnemålet, alle er karakter 5. Karakterpoeng = 50.

Du går ned fra 5 til 3 i ett fag (Fysikk 2!).

$$\text{Karakterpoeng} = \frac{(25 \cdot 5) + (1 \cdot 3)}{26} = 49,2.$$

Men du får ett (1) realfagspoeng for å ta Fysikk 2. Summen av karakterpoeng og realfagspoeng blir da 50,2.

Det lønner seg å velge Fysikk 2 selv om du går ned 2 karakterer.

Som det vises i regneeksempelt vil det altså lønne seg å velge Fysikk 2 til tross for at man går ned to karakterer.

I det foreslåtte systemet [3] er maksimalt antall realfagspoeng halvert. Det er altså maksimalt mulig å få 2 poeng. Alle de forskjellige realfagene gir 0,25 poeng hver, med unntak av Fysikk 2 og matematikk R2, som gir 0,5 poeng hver. Vi setter opp samme regneeksempel på nytt:

Du har 26 tellende karakterer på vitnemålet, alle er karakter 5. Karakterpoeng = 50.

Du går ned fra 5 til 3 i ett fag (Fysikk 2!).

$$\text{Karakterpoeng} = \frac{(25 \cdot 5) + (1 \cdot 3)}{26} = 49,2.$$

Men du får et halvt (0,5) realfagspoeng for å ta Fysikk 2. Summen av karakterpoeng og realfagspoeng blir da 49,7

Det lønner seg IKKE å velge Fysikk 2 dersom du går ned 2 karakterer.

Her ser vi at realfagspoengene ikke lenger kompenserer for et karaktertap på to karakterer. Elevene blir altså ikke i samme grad kompensert for den økte arbeidsmengden som kreves for å få gode karakterer i de vanskeligste realfagene. Karakterene i (alle) fag vil altså bli viktigere og telle mer, mens full fordypning i realfag vil bli mindre relevant og telle mindre.

Fagkravet

Samtidig endres fagkravet for å komme inn på mange realfaglige studier. Fysikkstudier ved de

fleste universitetene har i dag et såkalt REALR2-krav, som innebærer at søkerne må ha matematikk R1+R2 og i tillegg ett realfag «til topps», for eksempel fysikk 1+2 eller kjemi 1+2. I det foreslåtte systemet vil kravet være matematikk R1 (eller tilsvarende) og i tillegg ENTEN matematikk R2 ELLER et annet realfag «til topps». Forslaget innebærer altså at det holder å BARE velge matematikk for å oppfylle opptakskravene på mange høyere utdanninger. Riktignok åpner høringsforslaget for at «institusjonane sjølv [kan] fastsette krav om matematikk R1 + R2 i tillegg til eitt av dei andre realfaga».

Førstegangsvitnemål

Det foreslås også at andelen søkere (nye studenter) som tas opp basert på førstegangsvitnemål økes fra 50 % til 70 %. Målet her er at flere skal komme inn på studier rett etter videregående skole. Utfordringen er at når andelen som kommer inn med førstegangsvitnemål økes, blir det enda viktigere at karakterene på dette vitnemålet er så gode som mulig.

Effekten

Hvordan dette foreslåtte systemet vil slå ut for realfagene blir interessant å se. Kommer elevene til å prøve å sikre seg så høyt snitt som mulig, og dermed velge bort de tyngste realfagene hvis de kan? Siden en del utdanninger fortsatt kommer til å kreve matematikk R2, er det Fysikk 2 som kan bli taperen, siden dette ikke er et krav på noen studier. Eller kommer elever til å velge Fysikk 2 for å få maksimalt ut av realfagspoengene?

Opptaksreglene for høyere utdanning er sentrale for hvilke fagvalg elevene gjør i videregående skole, og dermed helt sentrale for rekrutteringen til videre studier innen naturvitenskapelige og teknologiske fag. Her trenger vi fysikere å følge med for å sikre faget vårt best mulig vekstvilkår i fremtiden.

Styret i Norsk Fysikklærerforening planlegger å skrive et høringsvar på forslaget til ny forskrift. I svaret vårt kommer vi til å problematisere poengene vi har nevnt over. Dersom noen har innspill, kan dere gjerne ta kontakt med oss på kaja@asku.no.

*På vegne av styret i Norsk fysikklærerforening,
Kaja Nordby, Fredrik Gade og Ellen K. Henriksen*

Referanser

- [1] www.regjeringen.no/no/aktuelt/slik-kan-reglene-for-opptak-til-hoyere-utdanning-bli/id3092413/
- [2] www.samordnaopptak.no/info/opptak/opptak-uhg/poengberegning/3-arig-videregaende-skole/
- [3] www.regjeringen.no/contentassets/7168f1dffed04771888d4e653de692a0/vedlegg-forskriftsutkast-ny-forskrift-om-opptak-til-hogare-utdanning.pdf